

Η πορεία προς την αποκέντρωση και την περιφερειοποίηση της επιμορφωτικής διαδικασίας των εκπαιδευτικών (1985-1996)

Της Δρος **ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΑ - ΡΕΠΠΑ**
Καθηγήτριας ΣΕΛΕΤΕ

Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος

Η κριτική¹ που ασκήθηκε στο «σχολαιοποιημένο» πρόγραμμα ήταν έντονη και αυστηρή όχι μόνο από τους θεωρητικούς της επιμόρφωσης, αλλά και από τους ίδιους τους επιμορφούμενους. (βλ. Αν. Αθανασούλα - Ρέππα 1995:186-195, αδημοσίευτη έρευνα του Π.Ι. και εγκύκλιο Γ2/7296/2-10-95 του ΥΠΕΠΘ).

Άλλα στοιχεία της «σχολαιοποιημένης» μορφής επιμόρφωσης που ασκήθηκε κριτική ήταν η διαδικασία πρόσκλησης των ενδιαφερομένων, η βαθμολόγηση, η απουσία παρέμβασης του εκπαιδευτικού κ.λ. Κριτική επίσης ασκήθηκε για τη μετακίνηση των εκπαιδευτικών προς την αμετακίνητη έδρα του ΠΕΚ, που δημιουργούσε προβλήματα στους εκπαιδευτικούς που κατοικούσαν μακριά, (Αν. Αθανασούλα - Ρέππα 1995:178). «Ακόμη το επίπεδο της παρεχόμενης επιμόρφωσης στις περισσότερες περιπτώσεις, ιδιαίτερα στα επαρχιακά ΠΕΚ, δεν ήταν ανάλογο προς τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών. Τέλος, η τρίμηνη απόσπαση, αφενός προξενούσε ανωμαλίες στη λειτουργία των σχολείων, αφετέρου άφηνε έξω από την επιμόρφωση πολλές κατηγορίες εκπαιδευτικών και ανέβαζε πολύ το κόστος της σε σχέση με το αποτέλεσμα» (Εγκυκλ. ΥΠΕΠΘ Γ2/7296/2-10-95). Οι ίδιοι οι επιμορφούμενοι έκριναν σε ποσοστό που μόλις αγγίζει το 50% ότι τα αποτελέσματα αυτής της μορφής επιμόρφωσης ήταν «αρκετά καλά» με βάση την τετραβάθμια κλίμακα: λίγο, αρκετά, πολύ, πάρα πολύ. (Εγκυκλ. ΥΠΕΠΘ Γ2/7296/2-10-95).

Γενικά το «σχολαιοποιημένο» υπόδειγμα λειτούργησε με τόσο συγκεντρωτικές διαδικασίες, που σε πολλά σημεία αυτοακυρώθηκε γιατί πράγματι ήταν αδύνατο υποθέσεις των ΠΕΚ σε τοπικό επίπεδο να ρυθμίζονται από μία υπηρεσία υπαγόμενη απ' ευθείας στον υπουργό. (βλ. Προηγούμενη ανάλυση του πίνακα 1.2).

1. Οι βασικές θέσεις της εργασίας αυτής παρουσιάσθηκαν στο Συνέδριο που διοργάνωσε το περιοδικό «Εκπαιδευτική Κοινότητα» με θέμα: «Θεσμικοποιημένες και Άτυπες Μορφές Επιμόρφωσης», στην Αθήνα, τον Μάρτιο του έτους 1997.

II. Στρατηγική των αποσυγκεντρωτικών και εν δυνάμει αποκεντρωτικών ρυθμίσεων. Ευέλικτες μορφές επιμόρφωσης, (1995-1996)

Το δεύτερο υπόδειγμα στρατηγικής εφαρμόστηκε για ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα σε δύο πιλοτικές φάσεις μικρής και μεγάλης διάρκειας κατά τις περιόδους 1-4-95 έως 30-6-95 και 1-10-95 έως 30-6-96, από τις πολιτικές δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ, που αποκήρυξαν το «σχολαιοποιημένο» υπόδειγμα και τις σχετικές συγκεντρωτικές διαδικασίες. Το «ευέλικτο» μοντέλο δοκιμάστηκε ως διορθωτικό του «σχολαιοποιημένου», μετά από εισήγηση ομάδας ειδικών (2^η επιτροπή Ξωχέλη 1994, ΥΑ Φ. 908/Η/1561/15-2-94), συζήτηση με τις ομοσπονδίες των εκπαιδευτικών και με πρόταση της Κεντρικής Επιτροπής Επιμόρφωσης που συστάθηκε στο ΥΠΕΠΘ, για το σχεδιασμό της επιμόρφωσης και την άσκηση της επιμορφωτικής πολιτικής (βλ. 1^ο Τεχνικό δελτίο για την επιμόρφωση, Επιχειρησιακό Σχέδιο Επιμόρφωσης εκ/κών Α/θμιας και Β/θμιας εκ/σης και την ex ante αξιολόγηση της ενέργειας 1.3.α. και του 1^{ου} και 2^{ου} Τεχν. Δελτίου Ενέργειας 1.3α).

Οι ευέλικτες μορφές επιμόρφωσης απευθύνονται στον ελεύθερο χρόνο των εκπαιδευτικών, εκτός δηλαδή διδακτικού ωραρίου, και καθιερώνουν: α) την ημέρα επιμόρφωσης, κατά την οποία οι εκπαιδευτικοί είναι ελεύθεροι διδακτικού ωραρίου, αφού το μεταφέρουν στις άλλες μέρες, β) την ενδοσχολική επιμόρφωση, κατά την οποία αξιοποιείται και αναδεικνύεται η σχολική μονάδα ως κέντρο επιμορφωτικής διαδικασίας γ) την επιμόρφωση από απόσταση με συμβατικά μέσα ή και με πολυμέσα και δ) την εξακρίνωση προγραμμάτων από το Κέντρο στην Περιφέρεια, ώστε να καλυφθούν γεωγραφικές ανισότητες. (Εγκύκλιος ΥΠΕΠΘ Γ2/7296/12-10-95, καθώς και προτάσεις ομάδας εργασίας 1994). Σκοπός των ευέλικτων μορφών επιμόρφωσης είναι να μετατραπεί η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών από υποχρεωτική σε προαιρετική, από μίας μορφής σε πολυμορφική, από κλειστή σε ανοιχτή, από συγκεντρωτική σε αποκεντρωτική, από εντός διδακτικού ωραρίου σε εκτός με αμοιβή. (βλ. οπ.π. σχετικό Τεχνικό δελτίο ενέργειας για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ΥΠΕΠΘ).

Η λειτουργική οργάνωση της ευέλικτης μορφής επιμόρφωσης σύμφωνα με τις Υ.Α Γ2/2322/29-3-95 (ΦΕΚ245Β) και Γ2/7578/12-10-95 (ΦΕΚ862Β) ρυθμίζεται ως εξής:

Σε Εθνικό επίπεδο την ευθύνη του σχεδιασμού έχει αρμόδια Ομάδα Εργασίας, και τον Κεντρικό συντονισμό έχει η Κεντρική Συντονιστική Επιτροπή Επιμόρφωσης. Μετά από πρόταση της επιτροπής και γνωμοδότηση του Π.Ι. με την υποστήριξη των αρμόδιων διευθύνσεων του ΥΠΕΠΘ, και τη φροντίδα της Τεχνικής Γραμματείας Επιμόρφωσης (μετέχουν υπάλληλοι αρμόδιοι για το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, υπάλληλοι διευθύνσεων σπουδών και αρμόδιοι υπάλληλοι δ/σης ετέρων κλάδων) ο αναπληρωτής Υπουργός εκδίδει τις σχετικές νομοθετικές πράξεις κανονιστικού περιεχομένου.

Σε Περιφερειακό επίπεδο τον συντονισμό της επιμορφωτικής δράσης των ΠΕΚ, αναλαμβάνουν οι τρεις Περιφερειακές Συντονιστικές Επιτροπές Επιμόρφωσης (στις οποίες συμμετέχουν οι διευθυντές ΠΕΚ) και είναι Βορείου Ελλάδος, Κεντρικής και Ανατολικής Ελλάδος, Νότιας και Δυτικής Ελλάδος. Τα ΠΕΚ για την εφαρμογή των ευέλικτων μορφών επιμόρφωσης ακολουθούν τα επόμενα στάδια: 1) προβαίνουν κατ'αρχήν στη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών της περιφέρειάς τους, προκειμένου να ορίσουν τη θεματική των επιμορφωτικών προγραμμάτων, 2) απευθύνουν

ανοικτή πρόσκληση προς τους ενδιαφερόμενους επιμορφωτές για να συντάξουν επιμορφωτικά προγράμματα σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, 3) επιλέγουν τα επιμορφωτικά προγράμματα με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, (τη χρησιμότητά τους, την ακρίβεια και πληρότητα, τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα της επιμορφωτικής ομάδας, καθώς και την εμπειρία της στην εκτέλεση επιμορφωτικών προγραμμάτων), 4) τυπώνουν και αποστέλλουν τα προγράμματα που επέλεξαν στα σχολεία για να δηλώσουν οι εκπαιδευτικοί τις προτιμήσεις τους, 5) εφαρμόζουν όσα προγράμματα επέλεξαν οι εκπαιδευτικοί στην έδρα τους, αλλά και τα εξακτινώνουν σε άλλες πόλεις. Τα προγράμματα έχουν διάρκεια 40 ώρες και πρέπει να τα δηλώσουν τουλάχιστον 15 εκπαιδευτικοί. Τέλος 6) συγκεντρώνουν και επεξεργάζονται στοιχεία για την αξιολόγηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων.

Σε Νομαρχιακό - Τοπικό επίπεδο πραγματοποιούνται επιμορφωτικά προγράμματα των ΠΕΚ της περιοχής σε διάφορες πόλεις. Με απόφαση του υπουργού ΕΠΘ, μετά από πρόταση του Συντονιστικού Συμβουλίου του ΠΕΚ ορίζονται δύο σχολικοί σύμβουλοι, ένας για κάθε βαθμίδα, ως συντονιστές της επιμορφωτικής δράσης του ΠΕΚ στο Νομό με σκοπό να φροντίζουν την υλοποίηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων. Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν σχολικοί σύμβουλοι με την ίδια διαδικασία ορίζονται προσοντούχοι εκπαιδευτικοί. Οι συντονιστές λειτουργούν ως αποκεντρωμένα όργανα του ΠΕΚ με την καθοδήγησή του. Έργο των συντονιστών είναι να συνεργάζονται με τους προϊσταμένους διευθύνσεων και γραφείων της εκπαίδευσης και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, να βρίσκουν τους χώρους πραγματοποίησης των επιμορφωτικών προγραμμάτων και να φροντίζουν για τον εξοπλισμό, τη θέρμανση και την καθαριότητα αυτών. Επίσης αναλαμβάνουν την οργάνωση αυτομορφωτικών δραστηριοτήτων το περιεχόμενο των οποίων δεν αναφέρεται στην Υ.Α.

Από την παρουσίαση της νέας οργανωτικής δομής προκύπτει ότι :

1. Τα ΠΕΚ από κεντρικές υπηρεσίες με έδρα στην περιφέρεια, που θεωρούνταν στην προηγούμενη μορφή προσπαθούν να γίνουν αποκεντρωμένες υπηρεσίες και εκπαιδευτικοί οργανισμοί με αποφασιστικές αρμοδιότητες, τουλάχιστον σχετικά με το θέμα της οργάνωσης και έγκρισης των προγραμμάτων τους. Αντίθετα στο θέμα ορισμού των επικουρικών οργάνων τους όπως οι συντονιστές νομών αντί να έχουν αποφασιστική αρμοδιότητα έχουν απλώς γνωμοδοτική και παραπέμπουν το θέμα στα κεντρικά όργανα με τις γνωστές συνέπειες.

2. Υποβιβάζεται συγχέεται και αλλοιώνεται ο ρόλος του σχολικού συμβούλου και του προσοντούχου εκ/κού ως συντονιστή της επιμορφωτικής δράσης αφού του αποδίδεται διοικητικό και επικουρικό έργο, το οποίο ένας έμπειρος υπάλληλος της νομαρχιακής ή της τοπικής αυτοδιοίκησης θα μπορούσε να διεκπεραιώσει, χωρίς μάλιστα προστριβές που μπορεί να προκύψουν από τις σχετικές αρμοδιότητες μεταξύ αποκεντρωμένων διοικητικών οργάνων του νομικού προσώπου του κράτους και οργάνων του νομικού προσώπου της αυτοδιοίκησης. Το έργο του συντονιστή θα μπορούσε να εμπλουτισθεί και με την ερευνητική διάσταση, ώστε μέσω μίας τελικής έκθεσης να δώσει ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά για τις επιμορφωτικές ανάγκες της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών του νομού. Όσο για την οργάνωση δραστηριοτήτων αυτομόρφωσης, θα μπορούσε επίσης να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση. 3. Εγκαινιάζεται ένας τρόπος αρχικής συμμετοχής του εκπαιδευτικού στα δρώμενα της επιμορ-

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμ. Αστ. και
Περιφ. Ανάπτ. Π.Π.Κ.Π.Ε.

**ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΤΡΑ
ΣΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Γ' έκδοση

Αθήναι, 1993

Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητής Τμ. Αστ., Περιφ. Ανά-
πτυξ. Παντείου Πανεπιστημίου
Κ.Π.Ε. Αθηνών

**Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ
ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ
ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ
ΜΕΣΑ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ
ΝΟΜΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ**

ΣΤ' έκδοση

Αθήναι, 1996

φωτικής διαδικασίας έστω και μέσα από ένα στατικό σύστημα ανίχνευσης των αναγκών του. Του δίνεται η δυνατότητα να επιλέξει προγράμματα με βάση τις προσωπικές του επιθυμίες, έστω κι αν αυτά λειτουργούν «ανταγωνιστικά» μέσα σ' ένα πλαίσιο «αγοράς» εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Είναι στη δική του κρίση να λάβει μέρος ή όχι στην επιμόρφωση, έστω των 40 ωρών, αφού είναι προαιρετική. Μπορεί επίσης να συμμετάσχει στην αξιολόγηση του επιμορφωτικού έργου έστω και αν αυτή γίνεται με κατευθυνόμενη μορφή αρκετών κλειστών ερωτήσεων και λιγότερων ανοικτών, λαμβάνει πιστοποίηση έστω και απλής βεβαίωσης. Κοντολογίς, θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι με την εφαρμογή του «ευέλικτου» μοντέλου και των στρατηγικών της εξακτινωσης, της ενδοσχολικής επιμόρφωσης, της ημέρας επιμόρφωσης και της επιμόρφωσης από απόσταση έστω κι αν από αυτή την τελευταία στρατηγική δεν έχουμε δείγματα γραφής, κατακτήθηκε το πρώτο βήμα προς την αποκέντρωση της επιμόρφωσης και τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη λήψη αποφάσεων. Το όραμα άρχισε να φαίνεται πώς θα γίνει πραγματικότητα και η «απόδοση λόγου» πρόβαλε δειλά. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλα τα μειονεκτήματα και του νέου συστήματος, μικρής διάρκειας πρόγραμμα, παράλληλη εργασία και επιμόρφωση, (βλ. Σχετική κριτική Π. Παπακων/νου 1995), πραγματοποιήθηκαν πάρα πολλά και ποικίλα προγράμματα, (η καταγραφή και μόνο των οποίων είναι αδύνατη στα πλαίσια αυτής της εργασίας), στα οποία οι εκπαιδευτικοί ανταποκρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό, ιδιαίτερα όταν παρουσιάζονταν καινοτόμα προγράμματα και εξακτινωμένα στις έδρες των νομών. (βλ. Έκθεση Ομάδας Εργασίας, 3^η Επιτροπή Ξωχέλη, που συγκροτήθηκε με την Υ.Α

Γ2/6816/12-9-1995 και ex ante αξιολόγηση σελ. 19). Στην πρώτη φάση της πιλοτικής εφαρμογής οι επιμορφούμενοι αξιολόγησαν τα ευέλικτα αυτά προγράμματα από «πολύ» έως «πάρα πολύ» ικανοποιητικά σε ποσοστό που ξεπερνά το 80%, με βάση πάλι την τετραβάθμια κλίμακα αξιολόγησης: λίγο, αρκετά, πολύ, πάρα πολύ. Ακόμα οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δήλωσαν πρόθυμοι να παρακολουθήσουν προγράμματα επιμόρφωσης στον ελεύθερο χρόνο τους σε ποσοστό 87%. (Εγκύκλιος ΥΠΕΠΘ Γ2/7296/12-10-95). Τα αποτελέσματα αυτών των αξιολογήσεων συγκρινόμενα με αυτά της προηγούμενης στρατηγικής δίνουν ενδείξεις, αν όχι αποδείξεις ότι οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν πρόθυμα και ενεργητικά όταν δεν θεωρούνται «προϊόντα» της εκπαιδευτικής παραγωγής, αλλά καθίστανται πρόσωπα και κοινωνοί της επιμορφωτικής διαδικασίας.

2. Χωρική ανάλυση και περιφερειακή διάσταση των επιμορφωτικών υπηρεσιών

Η χωρική ανάλυση και η περιφερειακή διάσταση των επιμορφωτικών υπηρεσιών, σχετίζονται άμεσα με την αποκεντρωτική διαδικασία της επιμόρφωσης και τη λειτουργική οργάνωση του εκπαιδευτικού χώρου, αφού προσδιορίζουν την πρόσβαση και συμμετοχή του χρήστη - επιμορφούμενου στις υπηρεσίες αυτές.

Μέχρι την εφαρμογή του Ν. 2009/92 δεν θα μπορούσε κανείς να επιχειρήσει κάποια μορφή χωρικής ανάλυσης των επιμορφωτικών υπηρεσιών αφού στην ουσία δεν δημιουργήθηκε καμιά επιμορφωτική υπηρεσία πλην αυτής του τμήματος επιμόρφωσης στο Π.Ι. (Ν.1894/90). Η εφαρμογή του Ν.2009/92 και των ισχυουσών διατάξεων των προηγούμενων νόμων σχετικά με την επιμόρφωση απαιτεί μία σειρά διοικητικών πράξεων μεταξύ των οποίων και αυτών που αναφέρονται στην ίδρυση των Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων (ΠΕΚ), στην έδρα τους και στην περιφέρειά τους. Τα πρώτα 14 ΠΕΚ λειτούργησαν σύμφωνα με την ΥΑ Γ2/2468/92, ΦΕΚ 329B σε συνδυασμό με την ΥΑ ΓΛΚ 2047171/3557/0022/1-7-92 ΦΕΚ 448B, που καθιερώνουν τις περιφέρειες και τις έδρες των ΠΕΚ αντίστοιχα. Έτσι έχουμε το ΠΕΚ Αθηνών με έδρα την Αθήνα και περιφέρεια το Ν.Δ Αθηνών. Το ΠΕΚ Ανατολικής Αττικής με έδρα την Κηφισιά και περιφέρεια το Ν.Δ Αν.Αττικής και το Ν.Δ Δυτικής Αττικής. Το ΠΕΚ Πειραιά με έδρα τον Πειραιά και περιφέρεια το Ν.Δ Πειραιά, Ν. Δωδεκανήσου και Ν. Κυκλάδων. Το ΠΕΚ Πάτρας με έδρα την Πάτρα και περιφέρεια τους νομούς: Αχαΐας, Ηλείας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας και Αιτωλοακαρνανίας. Το ΠΕΚ Ιωαννίνων με έδρα τα Ιωάννινα και περιφέρεια τους νομούς: Ιωαννίνων, Άρτας, Πρέβεζας, Θεσπρωτίας, Κερκύρας και Λευκάδας. Το 1^ο ΠΕΚ Θεσσαλονίκης με έδρα τη Θεσσαλονίκη και περιφέρεια το νομό Θεσ/νίκης. Το 2^ο ΠΕΚ Θεσ/νίκης με έδρα τη Θεσ/νίκη και περιφέρεια τους νομούς: Σερρών, Χαλκιδικής, Κιλκίς, Πέλλας, Ημαθίας και Πιερίας. Το ΠΕΚ Αλεξανδρούπολης με έδρα την Αλεξανδρούπολη και περιφέρεια τους νομούς: Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Δράμας, και Καβάλας. Το ΠΕΚ Ηρακλείου με έδρα το Ηράκλειο και περιφέρεια τους νομούς: Ηρακλείου, Χανίων, Ρεθύμνου και Λασιθίου. Το ΠΕΚ Λάρισας με έδρα τη Λάρισα και περιφέρεια τους νομούς: Λάρισας, Καρδίτσας, Τρικάλων και Μαγνησίας. Το ΠΕΚ Τρίπολης με έδρα την Τρίπολη και περιφέρεια τους νομούς: Αρκαδίας, Μεσσηνίας, Λακωνίας, Κορινθίας και Αργολίδας. Το ΠΕΚ Λαμίας με έδρα τη Λαμία και περιφέρεια τους νομούς: Φθιώτιδας, Βοιωτίας, Εύβοιας, Φωκίδας, και Ευρυτανίας. Το ΠΕΚ Μυτιλήνης με έδρα την Μυτιλήνη και πε-

ριφέρεια τους νομούς: Λέσβου, Χίου και Σάμου. Το ΠΕΚ Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και περιφέρεια τους νομούς: Κοζάνης, Γρεβενών, Καστοριάς και Φλώρινας.

Όπως παρατηρούμε δεν υπάρχει ταύτιση όλων των περιφερειών των ΠΕΚ με τις διοικητικές περιφέρειες της χώρας. Το γεγονός αυτό θα δημιουργούσε λειτουργικά προβλήματα αν τα ΠΕΚ ήταν αποκεντρωμένες υπηρεσίες και όχι υπαγόμενες απευθείας στον Υπουργό αφού θα έπρεπε να ακολουθούν την πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας. Είναι χαρακτηριστικό το συγκεντρωτικό σύστημα που εφαρμόζεται στην επιμόρφωση μέχρι το 1994, γιατί αυτές οι μορφές συγκεντρωτικής διοίκησης, όπου οι τοπικές υποθέσεις ρυθμίζονται κατευθείαν από το κέντρο, έχουν σχεδόν εκλείψει από όλα τα σύγχρονα κράτη. Στην ουσία δηλαδή δεν λειτουργεί εδώ η έννοια της περιφέρειας και των οργάνων της αφού τα όργανα του ΠΕΚ είναι τοποτηρητές του ίδιου του Υπουργού και διεκπεραιωτές της υπουργικής βούλησης.

Μετά την πρώτη λειτουργία των ΠΕΚ φάνηκαν τα προβλήματα που δημιουργούν οι περιφερειακές ρυθμίσεις τους και τον Μάιο του 1993 τροποποιούνται οι περιφέρειες των ΠΕΚ Κηφισίας και Αλεξανδρούπολης και από τη διάσπασή τους ιδρύονται άλλα δύο ΠΕΚ με τις περιφέρειές τους, Καβάλας και Δυτικής Αττικής. (ΥΑ Γ2/2571/10-5-95 ΦΕΚ 356B). Έτσι το ΠΕΚ Ανατολικής Αττικής έχει έδρα την Κηφισιά και περιφέρεια το Ν.Δ. Αν. Αττικής. Το νεοσύστατο ΠΕΚ Δυτ. Αττικής έχει έδρα το Περιστέρι και περιφέρεια το Ν.Δ. Δυτ. Αττικής. Το ΠΕΚ Αλεξανδρούπολης διατηρεί την έδρα του αλλά συρρικνώνεται η περιφέρειά του, η οποία αποτελείται από τους νομούς Έβρου και Ροδόπης. Οι υπόλοιποι νομοί της πρώην περιφέρειάς του υπάγονται στο νεοσύστατο ΠΕΚ που έχει έδρα την Καβάλα και περιφέρεια τους νομούς Καβάλας, Δράμας και Ξάνθης. Έτσι τα ΠΕΚ ανέρχονται τελικά σε 16. Και με τη νέα ρύθμιση όμως δεν καλύπτεται πάλι το θέμα όλων των εδρών και των ορίων των περιφερειών των ΠΕΚ με αυτά των διοικητικών περιφερειών. Τη μεγαλύτερη απόκλιση παρουσιάζουν οι έδρες και τα όρια των περιφερειών των ΠΕΚ που συνδέονται με τις διοικητικές περιφέρειες: α) Αν. Μακεδονίας και Θράκης, όπου αρχικά είχαμε μεν ταύτιση των ορίων της περιφέρειας του ΠΕΚ Αλεξ/λης με αυτά της διοικητικής περιφέρειας, διέφερε όμως η έδρα (στη διοικητική περιφέρεια έδρα είναι η Κομοτηνή), ενώ με τη νέα ρύθμιση μέσα στην ίδια διοικητική περιφέρεια έχουμε δύο περιφέρειες και δύο έδρες των ΠΕΚ Αλεξ/λης και Καβάλας. β) Ιονίων Νήσων, όπου στην περιφέρεια αυτή δεν υπάρχει κανένα ΠΕΚ αλλά τμήματά της υπάγονται στις περιφέρειες των ΠΕΚ Πάτρας και Ιωαννίνων. Και γ) Νοτίου Αιγαίου, όπου ισχύει παρόμοια ρύθμιση με την προηγούμενη και τμήματά της καλύπτονται από τα ΠΕΚ Μυτιλήνης και Αττικής.

Η υποχρεωτική μετακίνηση των επιμορφούμενων προς την έδρα του ΠΕΚ κατά την περίοδο των κεντρικών ρυθμίσεων 1992-94, καθώς και όλο το σχήμα παροχής της επιμόρφωσης, θα μπορούσε να μας οδηγήσει σε μία πρώτη εκτίμηση εφαρμογής της θεωρίας της «κεντρικής θέσης» του Christaller. (Κόνσολας Ν. 1997:163-166, Λ. Δρακάκη - Σαπουνάκη 1995:68-71). Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η έδρα του ΠΕΚ θεωρείται η δημιουργία ενός πόλου έλξης (κεντρική θέση) για την παροχή επιμορφωτικών αγαθών και υπηρεσιών στις γύρω περιοχές.

Με τη λειτουργία των ευέλικτων μορφών επιμόρφωσης και τα ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα (1995-96), οι περιφέρειες των ΠΕΚ παρέμειναν μεν οι ίδιες, αλλά τόσο στην μικρή όσο και μακράς διάρκειας πιλοτική εφαρμογή, άλλαξε ο ρόλος τους και

έγινε προσπάθεια λειτουργίας του ΠΕΚ όχι ως πόλου έλξης, αλλά ως πόλου διασποράς της επιμόρφωσης μέσω της τεχνικής της εξακτίωσης, οπότε η περιφέρεια αποκτά ζωτική πλέον σημασία και οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν επιμορφωτικές υπηρεσίες χωρίς τη μετακίνησή τους στην έδρα του ΠΕΚ. Αυτό έχει θετικές συνέπειες τόσο στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς όσο και στα σχολεία, όχι μόνο λόγω της εξουδετέρωσης του κόστους μεταφοράς αλλά και των γενικότερων πλεονεκτημάτων που επιφέρει η νέα ρύθμιση. Συντονιστικά ΠΕΚ (δηλαδή ΠΕΚ που τους ανατίθεται η πραγματοποίηση ειδικών προγραμμάτων ευέλικτων μορφών), ορίζονται τα 4 ΠΕΚ της Αττικής, τα 2 της Θεσ/νίκης, της Πάτρας και των Ιωαννίνων. Τα ΠΕΚ αυτά εξακτινώνουν περιμετρικά προγράμματα προς τα υπόλοιπα, τα οποία εξακολουθούν να θεωρούνται φορείς υλοποίησης επιμορφωτικών προγραμμάτων. Στην περίπτωση αυτή θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι βρίσκει εφαρμογή η θεωρία των «πόλων ανάπτυξης» του Perroux, (Κόνσολας Ν. 1997:166-172). Η θεωρία αυτή θεωρεί το ΠΕΚ ως πόλο ανάπτυξης που διαχέει τις υπηρεσίες του στη γύρω περιοχή.

Η διαδικασία της διασποράς των επιμορφωτικών υπηρεσιών προς την περιφέρεια επιφέρει εκσυγχρονισμό στη λειτουργία των ΠΕΚ και δημιουργεί υποδομές σε περιφερειακό επίπεδο, που τείνουν να εξασφαλίσουν ίσες ευκαιρίες στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Επίσης, όπως επισημάνθηκε, μειώνουν αισθητά το οικονομικό και λειτουργικό κόστος των ίδιων των εκπαιδευτικών και των σχολείων.

Επειδή στη λειτουργική οργάνωση των ευέλικτων μορφών έγινε σαφής περιγραφή του νέου οργανωτικού σχήματος, από το οποίο προκύπτει η περιφερειακή και τοπική διάσταση που παίρνει η επιμορφωτική διαδικασία, δεν θα γίνει ξανά αναφορά, παρά μόνο στις Περιφερειακές Συντονιστικές Επιτροπές Επιμόρφωσης για να φανούν καλύτερα οι περιοχές που αυτές συντονίζουν. Έχουμε λοιπόν τρεις Περιφερειακές Συντονιστικές Επιτροπές ως εξής: α) Βόρειας Ελλάδας, στην οποία ανήκουν τα ΠΕΚ Θεσ/νίκης, Κοζάνης, Λάρισας, Καβάλας και Αλεξανδρούπολης. β) Κεντρικής και Ανατολικής Ελλάδας, στην οποία ανήκουν τα ΠΕΚ Αττικής, Λαμίας και Μυτιλήνης και γ) Νότιας και Δυτικής Ελλάδας, στην οποία ανήκουν τα ΠΕΚ Πατρών, Τρίπολης και Ιωαννίνων. Στην περιφέρεια αυτή ανήκει βέβαια και το ΠΕΚ Ηρακλείου Κρήτης, το οποίο προφανώς εκ παραδρομής δεν αναφέρεται στα σχετικά κείμενα (βλ., σχετ. Τεχνικό δελτίο για την επιμόρφωση). Οι Περιφερειακές Συντονιστικές Επιτροπές απαρτίζονται από τους διευθυντές των ΠΕΚ και συνεργάζονται με την Κεντρική Συντονιστική Επιτροπή για θέματα χωρικής και λειτουργικής οργάνωσης της επιμόρφωσης. Η αναγκαιότητα δημιουργίας των περιφερειακών συντονιστικών επιτροπών προέκυψε από την τάση αποσυγκέντρωσης των επιμορφωτικών διαδικασιών και των ευέλικτων διοικητικών ρυθμίσεων, ως προϋπόθεση για την πορεία της διαφαινόμενης διαδικασίας αποκέντρωσης της επιμόρφωσης.

Όπως είναι γνωστό από τη θεωρία της Περιφερειακής Ανάπτυξης υπάρχουν πάρα πολλά κριτήρια για να καταταμηθεί ο εθνικός χώρος και να εφαρμοσθούν μέτρα περιφερειακής πολιτικής, κυριότερο, όμως έχει αποδειχθεί στην πράξη το πολιτικό κριτήριο, που τις περισσότερες φορές διευκολύνει την επικράτηση αποδεκτής λύσης κυρίως μετά την άμβλυση των τοπικών ανταγωνισμών (Κόνσολας Ν. 1997:100). Αν ο χώρος το επέτρεπε θα μπορούσε κανείς να προχωρήσει τη χωρική ανάλυση σε ειδικό-

τερα θέματα συνδεόμενα με τα όργανα διοίκησης των ΠΕΚ για την εξαγωγή συγκεκριμένων συμπερασμάτων.

Τα κριτήρια του εκπαιδευτικού πληθυσμού και της ύπαρξης παιδαγωγικού τμήματος για τον προσδιορισμό της έδρας και της περιφέρειας του κάθε ΠΕΚ, που ισχύουν, ενώ θεωρούνται βασικά δεν είναι πάντα αποτελεσματικά για την αποκεντρωτική διαδικασία. Επομένως στην προοπτική μίας βιώσιμης και σταθερής άσκησης επιμορφωτικής πολιτικής στην περιφέρεια, θεωρείται απαραίτητη η επανεξέταση των ορίων και των εδρών των περιφερειών ορισμένων ΠΕΚ, και με κριτήρια που συνδέονται με την αποτελεσματικότερη λειτουργία των ΠΕΚ σε σχέση με τις συνολικότερες θεσμικές και διοικητικές ρυθμίσεις για την αποκέντρωση, την αυτοδιοίκηση και την περιφερειακή διοίκηση στη χώρα μας.

Καταληκτικές παρατηρήσεις για την προοπτική αποκέντρωσης της επιμορφωτικής πολιτικής

Αν λάβουμε υπόψη μας ως βασική υπόθεση της εργασίας μας αυτό που προκύπτει από τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία (δίκτυο Ευρυδίκη, πορίσματα συνεδρίων, πορίσματα επιτροπών κ.λ.), ότι ο θεσμός της επιμόρφωσης είναι στρατηγικής σημασίας τόσο για την επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη των εκπαιδευτικών όσο και του ίδιου του εκπαιδευτικού συστήματος, τότε με δυο λόγια θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η λειτουργική και χωρική οργάνωση της επιμορφωτικής διαδικασίας χρήζει μεγαλύτερου και προσεκτικότερου ενδιαφέροντος σε σχέση με την αποκέντρωσή της, ώστε να μπορεί αυτή να επιφέρει και να υποστηρίξει αποτελεσματικά την προώθηση εκπαιδευτικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στις ταχύτερα

Ph. D. K. I. Daramaras

LLB (Athens, Greece) MA (Leicester, UK)

COPYRIGHT AND CHALLENGES TO COPYRIGHT: THE CASE OF «PIRACY» AND «PRIVATE COPYING»

Leicester, 1996

OCDE

Hommage à la vision de George MARSHALL

Colloque de l'OCDE
commémorant le cinquantième
anniversaire du discours de
George MARSHALL
L'importance de la coopération
économique au - delà de l'an 2000
Paris, 27 Mai 1997

**ANNALS OF PUBLIC AND
COOPERATIVE ECONOMICS**

**ANNALES DE L'ECONOMIE
PUBLIQUE SOCIALE ET
COOPERATIVE**

Vol. 68, N. 3, September 1997

Structural Changes and General Interest: Which Paradigms for the Public, Social and Cooperative Economy?

Edited by Lionel Monnier and Bernard Thiry
BLACKWELL/CIRIEC

μεταβαλλόμενες σημερινές συνθήκες. Οι παλινδρομήσεις, οι αναστολές και οι αναδιπλώσεις, που παρατηρούνται στη χωρική και λειτουργική οργάνωση της επιμόρφωσης καθ' όλη την περίοδο που εξετάζουμε, με διακυμάνσεις από τα πλέον προοδευτικά σχήματα (διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια), μέχρι τα πλέον συντηρητικά και αναχρονιστικά (απ' ευθείας υπαγωγή της στον Υπουργό, ούτε καν στην κεντρική υπηρεσία), δίνουν το μήνυμα, ότι η κοινότητα των εκπαιδευτικών για να φτάσει το όραμα θα πρέπει να διαμορφώσει και να αρθρώσει έναν βαθύτερο και εντονότερο λόγο ως προτεραιότητα για την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, ενώ παράλληλα η πολιτική βούληση θα πρέπει να υπερβεί το «σύνδρομο του πολιτικού κόστους» για να μπορεί να δρα και να διαμορφώνει συνειδητούς πολίτες σε σχέση με το εθνικό συμφέρον και όχι το υπουργικό ή το κυβερνητικό.

Αποδεικνύεται όμως ότι υπάρχει ακόμα μακρύς δρόμος για την ανάδειξη της αποκέντρωσης της επιμορφωτικής πολιτικής ως μίας διαδικασίας συνολικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού συστήματος, που θα συνδέεται στενά με την εξέλιξη των θεσμών, υλικών και εκπαιδευτικών όρων και την επαγγελματική και πολιτική ωρίμανση των εκπαιδευτικών. Η αποκέντρωση της επιμόρφωσης επηρεάζεται και αυτή από όλα τα στοιχεία που επηρεάζουν την αποκέντρωση της ελληνικής διοίκησης (βλ. Έκθεση Επιτροπής Δεκλερρή, Ανδρέου 1996, Ανδρέου Α & Παπακων/νου Γ. 1994, Καζαμίας Α. & Κασσωτάκης Μ. 1995). Από τη χωρική ανάλυση προέκυψε ότι υπάρχει μία έντονη προσπάθεια διασποράς των επιμορφωτικών υπηρεσιών στο χώρο, ώστε να γίνονται προσιτές στους χρήστες τους. Είναι γεγονός ότι όχι μόνο στην επιμορφωτική αλλά σε όλο το φάσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας η έννοια του χώρου κυρίως ως βιωμένου στοιχείου είναι πολύ σημαντική για τα πρόσωπα που δρουν μέσα σ' αυτόν, (για το χώρο ως βιωμένο περιβάλλον βλ. Νικολαΐδου Σήλια. 1993: 214-277. Ο Minkowski αναφέρει ότι «ζούμε και δρούμε μέσα στο χώρο και είναι μέσα στο χώρο που ξετυλίγεται τόσο η προσωπική όσο και η συλλογική ζωή της ανθρωπότητας. Η ζωή (κομμάτι της και η επιμόρφωση) εκτείνεται μέσα στο χώρο, χωρίς η ίδια να έχει στην κυριολεξία γεωμετρική έκταση. Για να ζούμε έχουμε ανάγκη από έκταση, από προοπτική από ορίζοντα. Ο χώρος είναι απαραίτητος στην ανάπτυξη της ζωής, όπως ακριβώς και ο χρόνος». Και ενώ όπως είδαμε στην ανάλυση, αρχικά είχαμε ένα ΠΕΚ ως πόλο συγκέντρωσης των προσφερομένων επιμορφωτικών υπηρεσιών που ακύρωνε στην ουσία το ζωτικό περιφερειακό και τοπικό χώρο, στη συνέχεια εμφανίζεται η τάση της διασποράς που ενεργοποιεί το χώρο. Η αποκεντρωτική διαδικασία της επιμορφωτικής πολιτικής θα πρέπει όμως από εν δυνάμει που εμφανίστηκε να μετατραπεί σε ουσιαστική και να συνδεθεί συστηματικά με τις υπόλοιπες χωρικές και διοικητικές ρυθμίσεις για την εκπαιδευτική πολιτική, που έχουν να κάνουν όχι μόνο με την αποκέντρωση αλλά και με τον α' και β' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Και βέβαια δεν εννοούμε εδώ το χώρο και την περιφέρεια της τοπικής αυτοδιοίκησης μόνο ως διοικητικό ή τεχνικό φαινόμενο αλλά κυρίως ως πολιτικό, που αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της πολιτικής παιδείας, την ανάπτυξη της δημοκρατικής πολιτικής κουλτούρας και του πλουραλιστικού πνεύματος. Η διασύνδεση όλων των χωρικών και λειτουργικών ρυθμίσεων θεωρούνται απαραίτητες προκειμένου να αποβεί η επιμορφωτική διαδικασία μία βιώσιμη σχέση, που θα λειτουργήσει και μετά τη χρηματοδότηση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, μέσα από δομές που θα έχουν δημιουργηθεί στο εθνικό, περιφε-

ρειακό, τοπικό επίπεδο και κυρίως στο επίπεδο του κάθε σχολείου. Στην αντίθετη περίπτωση η επιμόρφωση που «κυοφορήθηκε» δώδεκα χρόνια! λειτούργησε τα νηπιακά της πέντε χρόνια πιλοτικά! θα γεράσει πρόωρα και θα χαθεί χωρίς καν να θεσμοθετηθεί σε μόνιμη βάση άμα τη λήξη των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδρέου Α.: «Η Αποκέντρωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος. Ζητήματα Θεωρίας και ένα Πλαίσιο Συζήτησης» *Ελλωτία τομ. 5ος Χανιά 1996* σελ.405-418.

Ανδρέου Α. και Παπακων/νου Γ.: «Εξουσία και Οργάνωση - διοίκηση του Εκπαιδευτικού Συστήματος» *Νέα Σύνορα -Α. Λιβάνη, Αθήνα 1994.*

Αθανασόπουλος Κ., ΓΕ.: «Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση» 3η εκδ. Αθήνα 1995

Αθανασούλα - Ρέππα Αναστασία: «Αξιολόγηση του προγράμματος εισαγωγικής επιμόρφωσης του ΠΕΚ Αθηνών». *Το βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Δεκέμβριος 1995 τ.17* σελ.175-195. Μάρτιος 1996 τ. 18 σελ.227-228.

Αθανασούλα - Ρέππα Αναστασία, Σπυροπούλου Δήμητρα: «Μετεκπαίδευση - Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών» στην αδημοσίευτη μελέτη της ΟΛΜΕ «Οι εκπαιδευτικοί (καθηγητές μέσης εκπαίδευσης) ως παιδαγωγοί και επαγγελματίες. Εκπαίδευση, επιμόρφωση, αποτελεσματικότητα και επαγγελματική ταυτότητα». *Επιστημονικός υπεύθυνος, Καθηγητής Ανδρέας Καζαμίας. Αθήνα 1994.*

Βεργίδης Δ.: «Από τις σχολές επιμόρφωσης στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα: Κριτική Επισκόπηση της Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών». Στο: Καζαμίας Α. - Κασσωτάκης Μιχ. *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού. Συλλογικό έργο. Σείριος. Αθήνα 1995* σελ.477 - 494.

Δρακάκη - Σαπουνάκη Λυδία: «Χωρική Ανάλυση Υπηρεσιών». *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις. Τμήμα Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα 1995*

EURYDICE (The Education Information Network...): In service training of teachers in the European Union and the EFTA/EEA Countries. Brussels 1995.

Καζαμίας Α. και Κασσωτάκης Μ.: «Εκπαιδευτικό Μανιφέστο: Προβληματισμοί για την ανασυγκρότηση και τον εκσυγχρονισμό της Ελληνικής Εκπαίδευσης». Στο: Καζαμίας Α. - Κασσωτάκης Μιχ. *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού. Συλλογικό έργο. Σείριος. Αθήνα 1995* σελ.12-39.

Κόνσολας Ν.: *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική. Ι. Γενική Θεώρηση. Εκδ. Παπαζήση 1983*

Μαυρογιώργος Γ.: «Βασική εκπαίδευση και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών: Πτυχές ισομορφισμού στην Ευρωπαϊκή Διάσταση». *Στα πρακτικά του Ευρωπαϊκού Συνεδρίου: «Ο Έλληνας Εκπαιδευτικός και η Ευρωπαϊκή του Διάσταση». Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη. Εκπαιδευτήρια «Κωστέα - Γείτονα». Α' εκδ. Αθήνα 1994.* σελ.138-160.

Νικολαΐδου Σήλια: «Η κοινωνική οργάνωση του Αστικού Χώρου» εκδ. Παπαζήση Αθήνα 1993.

Νούτσος Χαράλαμπος: *Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική. Εκδ. Θεμέλιο. Αθήνα 1986.*

ΟΛΜΕ: «Οι εκπαιδευτικοί (καθηγητές μέσης εκπαίδευσης) ως παιδαγωγοί και επαγγελματίες. Εκπαίδευση, επιμόρφωση, αποτελεσματικότητα και επαγγελματική ταυτότητα». *Επιστημονικός υπεύθυνος, καθηγητής Ανδρέας Καζαμίας. Αθήνα 1994.*

Παπαχατζής Γ.: *Σύστημα του ισχύοντος στην Ελλάδα Διοικητικού Δικαίου. 7η έκδ. Αθήνα 1991*

Παπακωνσταντίνου Π.: «Ηευέλικτη επιμόρφωση ειδικών προγραμμάτων» *Εκπαιδευτική Κοινότητα 1995*

Hargreaves A, Fullan G.: *Η εξέλιξη των εκπαιδευτικών. Μετ. Παν. Χατζηπαντελή. Εκδ. Πατάκη 1995.*

ΥΠΕΠΘ (xx): «Εθνικός διάλογος για την Παιδεία. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Προτάσεις Υπουργείου για τα επείγοντα θέματα».

ΥΠΕΠΘ: «Επιχειρησιακό Σχέδιο, Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης» και *Τεχνικά Δελτία Ενέργειας 1.3α.1 και 1.3α.2.*

ΥΠΕΠΘ: «Ex ante» αξιολόγηση της ενέργειας 1.3.α και *Σχετικών Τεχνικών Δελτίων. Αθήνα 1996.*

ΥΠΕΠΘ: *Εκθέσεις Ομάδων Εργασίας για την Επιμόρφωση : Υ. Α. Φ. 908/Η/1561/ 15-2-94 ΥΑ Γ2/6816/12.9.1995*